

Югозападен университет „Неофит Рилски“
РЕЦЕНЗИЯ

Рецензент: доц. д-р Ирина Василевна Перянова

Кандидат: доц. д-р. Гергана Петкова Пенчева-Апостолова

1. Кратки биографични данни за кандидата

Гергана Апостолова е завършила специалностите „Философия“, „Английски език“ и „История“ в СУ „Климент Охридски“ през 1983 г. Започва преподавателската си кариера през 1983 г. в гр. Кюстендил като преподавател по английски език. Има богата преподавателска практика във всички класове на ЕСПУ и в паралелна школа за изучаване на английски език. През 1991 г. защитава успешно дисертация на тема „Логико-методологически основания на убеждаващата комуникация“ в СУ „Климент Охридски“. От 1992 г. работи в ЮЗУ „Неофит Рилски“ От самото начало на академичната си кариера д-р. Апостолова разработва и прилага в работата си специфичен подход в обучението, който се основава върху познанията ѝ по реторическата теория на аргументацията и стремежа за постигане на практическа ефективност от преподаването на английски език. д-р. Апостолова е автор на 8 индивидуални и колективни монографични трудове, 9 учебни помагала, две монографии в предпечат за световни издателства, а също и – автор на художествена литература. Описани са 71 публикувани статии и 62 участия в научни конференции. Също така са описани участията ѝ в редколегии и в състава на научни журита. Д-р. Апостолова е Фулбрайтов изследовател – 2007/8 г. в МТИ – Кеймбридж, МА, и стипендиант на Европейската асоциация на англицистите за 2007 г. за изследователски проект в Оксфордски библиотеки. Член е на няколко професионални и научни дружества: на

световното Фулбрайтово общество, на американистите и англицистите, на Европейската асоциация по реторика, СИЕТАР и на Световното семиотично дружество.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на Кандидата

Дисертационният труд „РЕТОРИКА НА ЗНАЧЕНИЯТА: ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГРАНИЦИТЕ НА ЕЗИКОВАТА УПОТРЕБА(A RHETORIC OF MEANINGS: EXPLORING THE FRONTIERS OF LANGUAGE USAGE)” за присъждането на образователната и научна степен „доктор на науките” в научна област „хуманитарни науки“, направление 2.1 „Филология“ – Германски езици (Английски език), Филологически факултет, катедра „Германистика и романистика“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград е написан на английски език и съдържа 340 страници основен текст, начални уводни текстове и библиография, посочваща внушителен брой сериозни съвременни и класически източници.

Авторефератът е разработен прецизно и представя дисертанта и труда по съответния на академичното им равнище начин. Авторката с вещина успява да намери връзка между различни области - реторика, антропология, превод, когнитивна теория, психология, интернет, интеркултурна комуникация – като разглеждането на теоретичните въпроси се илюстрира с уместни примери от богатата ѝ преподавателска практика. Въпреки голям брой научни области, застъпени в работата, има логиката да се анализират тъкмо **езиците** – английски и български, тъй като несъмнено езикът символично изразява култура и трябва да се определи като културен артефакт (Klopf, 1998, Samovar et.al. 1998).

В началото на дисертацията доц.Апостолова цитира думите на Н. Чомски от личния им разговор: -,„Всичко е митове”. Това мнение има дълбоки корени – така, според Кеймбриджската школа по социални проучвания и антропология митовете и ритуалите се намират въз основа на

всички културни форми, дори и на философията (вж. напр. E.Meletinsky, Poetics of the Myth: 24).

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Работата на доц. Апостолова представлява самостоятелно и иновативно изследване на нова научна област – интеркултурна реторика, базираща се върху интеркултурна семиотика при използване на интегриран подход в общия контекст на човешкото познание и изследване на митологията на интернет през призмата на когнитивните функции и като новата културна среда (с.147). Ето защо не може да се отрече безусловна научно-приложна стойност на работата.

На 346 с. от дисертацията са формулирани четирите основни групи приноси :

1./ Първият и най-значителният принос е разработването на Аргументативния подход в обучението. Неговото приложение към световната комуникационна мрежа дава разширението, SIAN, което на свой ред открива огромни пространства за по-нататъшно изучаване на пътищата на креативността в състезанието между човешкия мозък и неговия технологичен продукт – мрежовия интелект

2/ Вторият принос е паралелното разработване на интеркултурната реторика като комплексен аспект от ЧЕО, свързано с развитието на съвременните реторически приложни теории, където реторическите инструменти могат да се позиционират на фона на е-етиката.

3/ Третото равнище на приносните моменти се отнася към конструктивното използване на семиотиката на културата в мулти-профилната класна стая, където водещ е английският език на науката и технологиите. Приносът се отнася до реконструкцията на човешките светове в историите, а умението за разказване на истории се разглежда като мощен инструмент за възпитаване на ценности.

4/ Четвъртото приносно равнище засяга изучаването на комуникационната ситуация на превода, като продуцира полета за изследване на преводимостта на даден езиков материал в синхронен и в диахронен план. Основно внимание се отделя на съхраняването на самосъзнанието, идентичността и ефективността на българинът, който е агент на транскултурното езиково действие в българската културна и езикова среда.

Съгласна съм с така-направената самооценка, но трябва да допълня посоченото от д-р Апостолова и да опиша още 5 много важни приноса:

5. Доц. Апостолова съумява да премине психологическата границата, свързана с разпространението на световната мрежа и вграждането на мрежата във всички описани в дисертацията области процеси, както теоретичните така и приложните - например е-култура, е-реторика, е-фолклор, е-грамотност. Авторката прави стойностен и иновативен анализ, сравнявайки е-културата включително виртуална комуникация и традиционната култура, като последователно отбелязва когнитивните и психологическите аспекти на е-културата. Е-комуникацията представлява интерфейс между традиционна култура и интернет култура (с.165). Ще отбележа, че киберкултурата по принцип е нов стадий в човешкото развитие и представлява не само нова научна и техническа революция, но и нова философия, комуникация и формите на изкуство. В тази нова среда, например, пирамидата на Маслоу е променена, той като няма тяло с характерните физически потребности – дишане, ядене, сън и тяхното задоволяване. От друга страна по-висшите слоеве на прочутата пирамида, макар че са видоизменени, продължават да съществуват.

6. Намирам за много ценно включването на съпоставителни моменти в работата като нови факти се вграждат във вече съществуващите теории, и ги доразвиват, напр. творческата трансформация на пирамидата на

Маслоу, или сравнение на английската и българската мрежа като разказвачки на нов свят. Ще отбележа, че доц. Апостолова проявява изключително добро познание на литературата в различни области и експлицитно или имплицитно съумява да намери паралели между различни научни области – напр. архетипите в психоанализа на К. Юнг и информационната теория - като въвежда интересни нови термини, които имат обяснителна сила – е-човечество, инфоблок, инфоморф - сравнение на атоми от концептуални системи (вж. напр. с. 182) .

7. Доц. Апостолова разработва аналитичен реторически модел, който включва определението на памет като форма на превод. Този модел винаги обхваща когнитивни характеристики на изследваните процеси и има обяснителна сила при формулиране на разликите между английски, американски и български комуникативни, академични и преподавателски стилове (книга 3 глава 1), които са класифицирани холистично, в частност посочена е културната специфичност на категорията „учтивост”. Също така в рамките на този модел е направен обстоен анализ на типичните грешки на българи, изучаващи английски език – (напр. с. 191)

8. От голяма важност е, че в книга 3, гл. 3 Г. Апостолова описва метафорите и стереотипите в мрежата и киберпространството, като описанието още веднъж ни показва променливостта на всичко съществуващо в езика и в действителността предвид динамичността на отправните точки. Тя анализира, например, функцията „харесване”, която не представлява бинарна опозиция – „да-не”, но често включва и „нехаресване”. Според мене, тази функция по-скоро представлява своеобразен **ритуал** и има значението „прочел съм и е интересно / отбелязах това, което публикувате”.

9. Впечатляващо е и разглеждането на компютърните игри, с присъщия им символизъм, метафоричност и нови конвенции, създаващи нова реалност. (с. 120-145). Игрите са много популярни при новото поколение и трябва да се разглеждат като нова форма на изкуството. Подобно смело и предизвикателно твърдение има паралели, понеже класификацията на нови форми на изкуството се променя: например, като най-важната форма на изкуството през 20 век Маршал Мак-Луан определя рекламата .

Описаните в дисертацията виртуални общности (по определение на Гатикер), напр. геймъри са сходни с това, което Суейлз е определил като *discourse community*. Може да се допълни, че игрите вече се свързват с други форми на изкуството – вж., напр. поредицата за Лара Крофт, където главната роля е изпълнявана от Анджелина Джоли.

Голямо предимство на работата е, че човекът винаги е включен в изследването. Ето защо като много стойностен смятам анализа на идентичността на преводача, на фактор индивидуална и колективна памет и важността ѝ за писателя, особено ако той описва чужда действителност – вж. романи на Дж. Барнс и Е. Костова и възприятието на собствени имена като идентичност или като илюзия за разбирането, често характерна за написаните от не-българи текстове.

Същевременно, важно е да се отбележи, че във всички случаи доц. Апостолова признава динамиката и променливостта на обществените и информационните процеси и съответно разлика във възприятието в зависимост от възрастта – като отбелязва, например, че думата „книга” не означава за новото поколение същото, както за техните родители.

IV. Критични бележки и препоръки.

1.Описанието на митове във връзка с българската идентичност, отразяването ѝ в процеса на езиковото обучение, както и изключително интересния опит за трансформацията на митовете в интернет, биха били още по-ценни, ако беше направено разграничение между митове, приказки и легенди, за които пише авторката.

2.Анализът на културната и когнитивната специфика на мрежата ще спечели, ако авторката последователно разгледа и някои нови **ритуали** на интернет-комуникацията, както вече посочената от мене функция „лайк“.

3.Едва ли може категорично да се твърди, че човешките същества са винаги бинарни – обобщение на с.180 и с. 188 (напр., Adam and Eve). Има доста факти, които отричат бинарността и доказват по-скоро градация, тъй като съществуването на мъжките и женските характеристики е въпрос на степен, а не на онтологична принадлежност.

4. Работата съдържа редица повторения, неточности и печатни грешки .

Така, например, думата, *avatar* се обяснява 2 пъти – с.24 и с.264; няколко пъти се използват българизми *absolutely* и *normal*, напр. *normal Bulgarian* с. 108 и с.109, което потвърждава важността на собствения анализ на Г.Апостлова като илюстрира културната парадигма на българин, говорещ английски. Вж. също така *discreet* вместо *discrete* – с. 128, 139; *Worf* вместо *Whorf* – с.82 и с.293; *close approach* вместо *similar* – с. 9 ; *to explicit* вместо *explicate* – с.170, *bordering to spaces* вместо „on” ; *where I had still not developed AA* вместо *yet* – 194 ; *Self-estimation* вместо *self-assessment* – с. 112; *trifle importance* – с. 109 вместо *trifling*; *mistakes done with a purpose* (вместо *made*)– с.21; *offered for Nobel prize* – с. 33, *master class* – с. 43, което не е означава „магистърски час”, *mountain massive* вместо *range* – с.118; *tar drop into a jar of honey* - с.78 instead of „a fly in the ointment”; *source* instead of “spring” – с.98; *free room* вместо *vacant* – с.236; *a friend from Russian origin* вместо „of” – с.242.

Трябва да отбележа и няколко трудно разбираеми или стилистически неиздържани фрази : *murders are just removing of dangerous virtual things* – с. 169; *I needed not follow official curriculums* – с. 48; *conversations with a British* – 209; *the virtual man is doubled* – с. 171;; *vampires, not Turkish for our age needs not breed hostile cultures* – с. 116; *scholars who have heaped vast database* – с. 177; *a village named after the name of Ivan Shishman* – с. 243.

Отбелязаните неточности и печатни грешки, обаче, не пречат на комуникативната адекватност на текста и не се отразяват върху общите постановки.

V. Заключение

На основание на дадената по-горе **обща положителна характеристика** на продуктивността на научната и преподавателската дейност на кандидатката, достойнствата на предложения дисертационен труд и оценката на нейните творчески научни постижения с приносен характер, а също в съгласие с нормативните документи за научни звания и степени, убедено гласувам „за” присъждането на образователната и научна степен „доктор на науките” в научна област „хуманитарни науки“, направление 2.1 „Филология“ - Германистика (Английски език), на доц. д-р. Гергана Петкова Пенчева-Апостолова.

Дата:

Рецензент:

Доц. д-р Ирина Перянова